ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربوونی بیرکاری لای خوێندکارانی قۆناغی بنەڕەتی لە ڕوانگەی مامۆستایانی بابەتەکەوە

[١]م.ی. چۆپی رؤوف حسن ، [٢]م.ی. بەفرین غریب غفور کری

[١،٢] مامۆستای یاریدەدەر: بەشی زانستە بیرکاریەکان, کۆلێجی پەروەردەی بنەڕەتی , زانکۆی سلێمانی,سلێمانی,کوردستان
[1]chopi.hassan@univsul.edu.iq ,[2]bafrin.ghafoor@univsul.edu.iq

نووسەری پەیوەندیکار: [1]م.ی. چۆپی رؤوف حسن

پوختە

ئەم توێژینەوەیە بە ناونیشانی ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربوونی بیرکاری لای خوێندکارانی قۆناغی بنەڕەتی لە ڕوانگەی مامۆستایانی بابەتەکەوە، ئامانجەکەی بریتییە لە زانینی ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربوونی بیرکاری لای خوێندکارانی قۆناغی بنەڕەتی لە ڕوانگەی مامۆستایانی بابەتەکەوە. کۆمەڵگەی توێژینەوەکە پێکهاتووە لە سەرجەم مامۆستایانی قوتابخانە حکومی و ناحکومییەکانی پارێزگای سلێمانی بۆ ساڵی خوێندنی ٢٠٢٥-٢٠٢٦ کە بەردەوامن لەکارکردن. نموونەی توێژینەوەکە (١٨٠) مامۆستا لەهەردوو ڕەگەز، بە شێوەی هەڕەمەکی سادە هەڵبژێردراوە، ئەو ئامرازەی بەکارهاتووە، بریتییە لە (فۆرمی ڕاپرسی)، توێژەران بە سوود وەرگرتن لە توێژینەوەکانی پێشوو ئامادەیان کردووە، لە (٦) بوار پێکهاتووە ئەوانیش (ئامانجەکانی فێرکردنی بیرکاری، کتێبی بیرکاری لەڕووی ناوەڕۆک و شێوەوە، ڕێگا و ستراتیجی بەکارهێنراو، کێشە پەیوەندیدارەکان بە مامۆستاوە، کێشە پەیوەندیدارەکان بە خوێندکارانەوە، شێوازی هەڵسەنگاندن)، بۆ هەر بوارێکیش (٨) بڕگە دانراوە، لە گرنگترین ئەو ئامرازە ئامارییانەی بەکارهاتووە بریتییە لە (هاوکۆلکەی پێرسۆن، ناوەندەشیاو، کێشی سەدی) لە ئەنجامدا دەرکەوت، کە لەکۆی بوارەکاندا ئاستەنگییەکان بوونیان هەیە. لە کۆتایدا توێژەران لەبەر ڕۆشنایی ئەنجامەکان چەند ڕاسپاردەیەکیان پێشکەش کرد، کە ڕاسپاردەکان بریتین لە: ١) ڕونکردنەوەی ئامانجەکانی خوێندنی بیرکاری بۆ خوێندکاران هەرلە سەرەتای وەرزی خوێندن و بەدرێژایی وەرزەکە. ٢) پێشکەش کردنی زانیارییەکان هەنگاو بەهەنگاوکە لە ڕێگەی کتێبی بیرکاریەوە پێشکەش بە خوێندکار دەکرێت بەپێی قۆناغە ئەکادیمییەکان.

کلیلە وشە: ئاستەنگی، بیرکاری، فێربوون، قۆناغی بنەڕەتی.

١-١ کێشەی توێژینەوە

لەبەر ئەوەی پرۆسەی پەروەردە لە ئێستادا بەهەموو پێك هاتەو جۆرەکانی ئامانجی پێگەیاندنی تاکێکی چالاك و کارامەیە بۆئەوەی بتوانێت بە شێوەیەکی زانستی بەشداری لە ژیانی ڕۆژانەدا بکات لەم ڕوانگەیەوە دەوڵەتان هەوڵدەدەن بۆ پەرەسەندنی سیستەمی پەروەردەیی بە پشت بەستن بە نوێترین تەکنیك و ئامرازو پرۆگرام ، بۆ ئەوەی پرۆسەی پەروەردەو فێرکردن لەسەر بنەمای فەلسەفەیەکی ئەقڵانی بونیاد بنێین هاوکات بەردەوام ئامانج و پلان و هەنگاو ڕێگاو ستراتیژو پرۆگرامی پەروەردەیان هەمواردەکەنەوە و بە فۆرمێکی نوێ دای دەرێژن. (حمە ئەمین،٢٠١٤: ١٣)

ڕۆڵی زانستی ماتماتیک بە بەشداری بەرفراوانەکەی لە سەرجەم لقەکانی زانستدا و لە دابینکردنی ئەو میتۆدۆلۆژیای زانستییەی کە لێهاتوویی بیرکردنەوەی زانستی و ئەو تیۆری و یاسایانەی تێدایە کە لەخۆی دەگرێت کە بووەتە هۆی دروستکردنی بڕێکی زۆر لە گەشەی مەعریفی و گۆڕینی پێکهاتەی مەعریفی دەروونی کە فێرخواز دەتوانێت لە ڕێگەی سەرنجدان و ڕاهێنان و گرنگیدان بە ماددە زانستییەکان بە مانا مۆدێرنەکەی بەدەستی بهێنێت ، بەو پێیەی مادەی قسەکردنە بۆ بیرکردنەوە و لێکۆڵینەوەی زانستی لەسەر ڕاستییەکان لە فۆرمی ڕێکخراوەکەیاندا، لە ژیانی تاک و کۆمەڵگادا و لە ئاستی مەعریفی و سۆزداریدا هەموو کارامەییەکان لە چوارچێوەی دامەزراوەیەکی گرنگدان کە بۆ ئەو مەبەستە دروستکراوە کە ئەویش قوتابخانەیە , واتە بەرپرسیارە لە پەروەردەکردنی تاک بە شێوەیەک کە لەگەڵ فەلسەفەی کۆمەڵگادا بگونجێت و یارمەتی بدات بۆ گەیشتن بە پێشکەوتن و گەشەکردن و نوێبوونەوە ، پێویستە هەوڵەکان بەرەو دروستکردنی توێژینەوەی شیکاری ڕەخنەگرانە ئاراستە بکرێت بە ئامانجی گەیشتن بە بڕیار و پێشنیاری کاریگەر کە سوودی زانستی هەبووە لە زاڵبوون بەسەر ئاستەنگییەکاندا ئەو کێشە و ئاستەنگانەی کە وا لە زانستی پەروەردەیی دەکەن چوارچێوەیەکی دیاریکراوی هەبێت (ئەبو زەینە، ٢٠٠٨: ١٣٩).

ئاشکراکردنی ئەو ئاستەنگانەی وانەوتنەوە کە ڕێگرن لە گەیشتن بە ئامانجەکانی پرۆسەی فێربوونی پەروەردەیی و کارکردن بۆ گەیشتن بەو شتانەی کە پێویستن بۆ کەمکردنەوەیان، دەبێتە هۆی بەدەستهێنانی ئەنجامی باشی فێربوونی پەروەردەیی (ئەبو فودا، ٢٠٠٨). لە نێو ئەو کێشانەی کە واقیعی پەروەردەیی لە هەموو قۆناغەکانی وانەوتنەوەدا بەدەستییەوە دەناڵێنێت، بوونی چەندین لەو ئاستەنگ و گرفتانەی کە کاریگەری نەرێنییان لەسەر گەیشتن بە ئامانجەکانی وانەوتنەوە هەیە، وەک خراپی شارەزایی مامۆستایان لەسەر ئامانجەکانی وانەوتنەوە، پشتبەستن بە شێوازە تەقلیدییەکانی وانەوتنەوە، و خراپ بەکارهێنانی شێوازە پەروەردەییە مۆدێرنەکان، و سروشتی بابەتی بیرکاری و ناوەڕۆکی کتێبی خوێندن و سیستەمی تاقیکردنەوەکان وە ڕق و کینەی خوێندکار لە بابەتەکە یەکێکە لە هۆکارەکانی کێشە لە وانە وتنەوەی بیرکاریدا هەروەها سەرقاڵبوونی بەشێک لە قوتابیان بە کارەکانی دیکەی

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps**://sjh.univsul.edu.iq/, **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

دەرەوەی دەوامی فەرمی کاتژمێرەکان، کە دەبێتە هۆی نارێکی لە کاتی کارکردنیان و بەدواداچوون بۆ وانەکانیان.
بەو پێیەی قوتابخانە بنەڕەتییەکان لە هەرێمی کوردستان بەدەست چەندین کێشەی پەیوەست بە پرۆسەی خوێندنەوە دەناڵێنن، بەتایبەتی لە بواری بیرکاریدا، کە بە کەمی دەسکەوتی خوێندکاران لە تاقیکردنەوە گشتییەکاندا نوێنەرایەتی دەکرێت ، هەروەها لە ڕێگەی بەرکەوتنی توێژەران لەگەڵ بەشێک لە مامۆستاکانی بیرکاریدا و گلەییەکانیان لە بوونی کێشە و گرفتەکان کە بەربەستی دروست دەکات وانەوتنەوە، توێژەران بڕیاریاندا قووڵبنەوە لەم کێشەیە، کە ئامانجی دەستنیشانکردنی سروشتی سەختییەکانی فێرکردنی بیرکاری بۆ قۆناغی بنەڕەتی لە پارێزگای سلێمانی لە هەرێمی کوردستان هەوڵدەدەن وەڵامی ئەم پرسیارە بدەنەوە:
ئەو ئاستەنگییانە چین کە مامۆستایان لە فێرکردنی بیرکاریدا لە قۆناغی بنەڕەتی ڕووبەڕوویان دەبێتەوە لەپارێزگای سلێمانی لە هەرێمی کوردستان لە ڕوانگەی ئەوانەوە؟

١-٢ گرنگی توێژینەوە

١.٢.١ گرنگی تیۆری

١- دابینکردنی چوارچێوەیەکی تیۆری لەسەر ئاستەنگەکانی بەردەم فێرکردنی بیرکاری.
٢ -سەرنجی توێژەران و ئارەزوومەندانی بواری توێژینەوەی مەیدانی ڕادەکێشێت بۆ ئاستەنگەکانی بەردەم فێرکردنی بیرکاری.
-3دەستنیشانکردنی بۆچوونی مامۆستایان سەبارەت بەو سەختییانەی کە لە کاتی وانەوتنەوەدا ڕووبەڕوویان دەبێتەوە کە ڕێگریان لێدەکات لە ئەنجامدانی ڕۆڵەکانیان

٢.٢.١ گرنگی پراکتیکی

١ -لەوانەیە یارمەتی مامۆستایان بدات بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو بەربەستانەی دێتە ڕێگەیان، و یارمەتی سەرپەرشتیارانی پەروەردەیی بدات پلان دابڕێژن بۆ پەرەپێدانی بەرنامە بۆ ئامادەکردنی مامۆستایان و ڕاهێنانیان پێش خزمەت و لە کاتی خزمەتکردن.
٢ -ئامرازێک بۆ توێژەران و ئەوانەی ئارەزووی فێرکردنی بیرکاری دەکەن دابین دەکات.
٣ -دوورکەوتنەوە لە شێوازە تەقلیدییەکانی فێرکردن و هەمەچەشنکردنی ستراتیژی و شێوازەکانی بەکارهێنراو لە پرۆسەی وانەوتنەوە-فێربووندا دەگرێتەوە.

٣.١ ئامانجی توێژینەوە

ئەم توێژینەوەیە ئامانجی لێکۆڵینەوەیە لە ئاستەنگەکانی بەردەم فێرکردنی بیرکاری بۆ خوێندکاران لە قۆناغی بنەڕەتی لە ڕوانگەی مامۆستایانی بابەتەکەوە ، هەروەها دابینکردنی ژینگەی پەروەردەیی گونجاو دوور لە کێشە بۆ پەرەپێدانی تواناکانیان بۆ ئەوەی یارمەتیان بدات بۆ زانینی خاڵە بەهێزەکان بۆ پەرەپێدان و زانینی ئەو کەموکوڕیانەی کە دەبێ چارەسەر بکرێن.

٤-١ سنوری توێژینەوە

١ - سنووری مرۆیی: مامۆستایانی بیرکاری نێر و مێ لە قوتابخانە بنەڕەتییەکان.
٢ -سنووری شوێن: قوتابخانە بنەڕەتیەکان لەپارێزگای سلێمانی .
٣ -سنووری کات: وەرزی یەکەمی خوێندن بۆ ساڵی ٢٠٢٥– ٢٠٢٦

٥-١ پێناسەی چەمکەکان

١-٥-١ ئاستەنگی

-(حبیب وابراهیم، ٢٠١٠) پێناسەی دەکات بە " هەموو شتێکە کە ڕێگری دەکات یان کۆسپ دروستدەکات لە گەیشتن بە ئامانجێکی دیاریکراو کە گەیشتن بەو ئامانجە پێویستی بە هەوڵی زیاتری دەروونی و جەستەیی هەیە ". (حبیب و ابراهیم، ٢٠١٠: ٨٦)
-پێناسەی ڕیکاری بۆ ئاستەنگی : ئەو ئاستەنگیانەیە دۆخە سەختەیە هەستی پێدەکر]ت لە کاتی وانە وتنەوە وتنەوەدا هۆکارن بۆ نەهاتنەدی ئامانجەکان.

٢-٥-١ ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربوون

-(القضاة، ٢٠١٥) دەڵێت " ئەو هۆکارانەن کە کاریگەری نەرێنیان لەسەر پرۆسەی کارلێکی نێوان مامۆستاو فێرخواز هەیە، بەمەش کاریگەری پرۆسەی پەروەردە کەم دەبێتەوە"(القضاة، ٢٠١٥: ٣٥).
-پێناسەی ڕیکاری بۆ ئاستەنگیەکانی بەردەم فێربوون : ئەو سەختی و گرفتانەن ڕوبەڕوی مامۆستایان دەبنەوە و کاریگەری نەرێنییان لەسەر کوالیتی فێرکردن هەیە.

٣-٥-١ بیرکاری

-(کساب، ٢٠٠٨) وای دەبینێت کە " بیرکاری مامەڵە کردنە لەگەڵ ڕاستییەکان و بڕەکان و پەیوەندییەکان، هەروەها مامەڵە کردنە لەگەڵ بۆشاییی و شێوەکان و هاوکێشە جیاوازەکان" . (کساب، ٢٠٠٨)
-پێناسەی رێکاری بۆ بیرکاری: زانستێکی زیندوی ئەبستراکتی جیهانییە ، داهێنانی هزری مرۆڤە، گرنگی دەدات بە ژمارە و شێوە و هێما و کردارەکان

٤-٥-١ فێربوون

-(عزیز، ٢٠٢١) دەڵێت" ڕوودانی گۆڕانکارییە لە ڕەفتاری مرۆڤ، یاخود وەرگرتنی تواناداری فێرخوازە بۆ ئەنجامدانی کارێک بە دروستی"(عزیز، ٢٠٢١: ١٠)
پێناسەی ریکاری توێژەران بۆ فێربوون " بریتیە لە پرۆسەی گۆڕانکاری تا ڕادەیەک بەردەوام لە ڕەوشتی شاراوەی تاک دا، لەڕێگای ئەزموونەوە."

٥-٥-١ قۆناغی بنەڕەتی -:

سەرجەمی ئەو خوێندکارانە دەگرێتەوە کە تەمەنیان لە نێوان (٦ – ١٥) ساڵیدایە و دابەشبوون بەسەر پۆلەکانی (١ تا ٩) ی بنەڕەتی.

٢-١ چوارچێوەی تیۆری توێژینەوە

٢-١-١ چەمکی بیرکاری

بیرکاری زانستێکی ئەبستراکە، بەرهەمی داهێنانی هزری مرۆڤە، گرنگی دەدات بە بیرۆکە لەڕێگەی شێوەکانی بیرکردنەوە، وە زانستی خوێندنی لۆجیکە بۆ چەندێتی شتەکان و چۆنییەتی پێکەوەبەستنیان، زانستی خوێندنی ئەبستراکتە بەتەواوەتی، زنجیرەییە بۆ کەیس و سیستمە بیرکارییەکان (ابو اسعد ، 2010 : 8).

بیرکاری زانستی ژمارەو بۆشاییە، و ئەو زانستەیە کە پەیوەندی بە پێوانەو چەندایەتییەوە هەبووە جگە لەوەی کەزمانی پەیوەندی کردنە وە ئامرازێکی گشتگیرە کە تەواوکەری زمانی سروشتە.(الصادق ، 2001 : 163)

بیرکاری زانستێکی پاك وبێگەردو گشتگیرە ، کۆکراوەی هەموو ئاراستەکانی ڕابردووە ، زانستێکی ئەزمونی ڕووداوی وێنەییە ، بەڵام لە کۆتایدا خاوەن تایبەتمەندی لۆجیکیە. (فرج الله ،2013 : 13).

بیرکاری مامەڵە دەکات لەگەڵ بڕە ئەبستراکتەکان وەکو ژمارەو شێوە و هێماو کردارەکان .(السنکري ، 2003 : 29). بیرکاری شێوازێکە لە بیرکردنەوە و بریتییە لە ڕێکخستنی بەڵگەی لۆجیکی و دیاری کردنی ئەگەری گریمانەیەك جگە لەوەش زانینی ڕێکخراوە لە پێکهاتەیەکدا کە بنەما و ڕێکخستن و پلە بەندی خۆی هەیە.(عقیلان ، 2002 : 11)

بیرکاری یەکێکە لە سودبەخش ترین و کاریگەرترین بەشەکانی زانیاری مرۆیی، هۆکاری گرانی پێناسەکردنی وشەی بیرکاری دەگەڕێتەوە بۆ ئەو بابەتە زۆرەی دەیگرێتە خۆ، چەند لێهاتوویەك لە خۆ دەگرێت گرنگترینیان شیکردنەوەی ورد، ڕونکردنەوەی ڕون، ئەمانەش یارمەتی خەڵك دەدەن لە چارەسەرکردنی هەندێك بابەتی گران کە ڕوبەڕویان دەبێتەوە (ابو اسعد، 2010 : 16.)

چەندین پێناسە بۆ چەمکی بیرکاری لە ئەدەبیات بەردەستن. بیرکاری مانای زانستێکی جیاوازە بۆ کەسانی جیاواز. لەگەڵ ئەوەشدا، بیرکاری زانستێکە کە بە تێپەڕبوونی کات پەرەی سەندووە بە شێوەیەک کە جیاوازییەک لە نێوان بیرکاری کۆن و بیرکاری هاوچەرخ دەدۆزینەوە. لەگەڵ ئەوەشدا، زۆرێک لە بیرکاریزانان زۆر کاریان کردووە بۆ دابینکردنی پێناسەیەکی گشتگیر بۆ ئەم زانستە، لەوانە:

آبو زینة (1987) پێناسەی کرد وەک "زانستێکی ئەبستراکت کە لە لایەن مرۆڤەوە دروستکراوە و داهێنراوە."

القهیدان (1989) پێناسەی کردووە وەک "زانستێک کە لەسەر بنەمای دەرئەنجامی لۆژیکی دامەزراوە و دەتوانێت توانا دیاردەکانی بیرکردنەوەی مرۆڤ دەرببڕێت"(المقاطي، ٢٠٠٧: ٢٥)

٢-١-٢ ئامانجی خوێندنی بیرکاری

هەر کارێکی زانستی جددی دەبێت بە دیاریکردنی ئامانجەکانی دەست پێبکات و ئەوانەی بەرپرسن لە جێبەجێکردنی دەبێت هەوڵ بدەن ئامراز و ڕێوشوێنی گونجاو تاقی بکەنەوە کە بتوانرێت بۆ بەدەستهێنانی ئەم ئامانجانە بەکار بهێنرێن، لەبەر ڕۆشنایی هەموو سەرچاوە ماددی و مرۆییەکانی بەردەست. کەواتە، دیاری نەکردنی ئامانجەکان بە وردی و ڕوونی تەواو لە کۆتاییدا دەبێتە هۆی شکستی هەر کارێک. چەندین توێژەر لە بواری بیرکاری باسی پۆلێنکردنی ئامانجەکانی فێرکردنی بیرکارییان کردووە، لەوانەش:

شعراوی(١٩٨٥) چەند ئامانجێکی خستۆتەڕوو لەوانەش:

١ -بەدەستهێنانی چەمک و گشتاندنەکان کە فێرخواز بتوانێت ببێتە ئەندامێکی باش لە کۆمەڵگا.

٢ -بەدەستهێنانی شارەزاییی کە یارمەتی فێرخواز بدات بۆ کارلێک کردن لەگەڵ کەسانی تر لە ژیانی ڕۆژانەدا.

٣ -تێگەیشتن لە گرنگی مۆدێلەکانی بیرکاری لە ڕوونکردنەوە یان ڕوونکردنەوەی هەندێک دیاردەی سروشتی دیاریکراو.

٤ -تێگەیشتن لە مانای ئەوەی کە بیرکاری لە ڕووی چەمکەکان، بنەماکان و تیۆرییەکانەوە دەگرێتەوە.

٥ -تێگەیشتن لە مانای دروستی هێما بیرکارییەکان.

٦ -پەرەپێدانی توانای فێرخوازان بۆ چێژ وەرگرتن لە تاقیکردنەوە لە بارودۆخە بیرکارییەکان.

٧ -یەکێک لەو ئامانجانە دروستکردنی هەڵوێستێکە بەرامبەر ڕێزگرتن لە زانین و زانایان و پشت بەستن بە خۆی و هاوکاری و لێبوردەیی. (الشعراوي، ١٩٨٥: ١٨-٢٥).

٢-١-٣ :گرنگی بیرکاری

بیرکاری وەک یەکێک لە زانستە ڕووخساریەکان، زۆر قوول و فراوانە. ناگونجێ کەسێ هەبێت هەموو شتێکی لە بارەیەوە بزانیت. هەموو ئەوەی کە هەنوکە دەیزانین ، دڵۆپێکە لە ڕووبارێک . ئەوەیشی کە کەسێک لە توانا و هێزییدایە بیکات، بریتییە لە : توێژینەوە و گەڕانێکی کەسی. بیرکاری زانستیکی هەم تازەیە و هەم دێرینە،خەت و خاڵ و بنیادیشی لە بەربڵاوی و ڕۆشنبیری و گاریگەری سیاسیەوە بووە بە شێوە گشتیەکەی .مرۆڤ هەر ئەو دەمەی کە لەکوخەکان هاتە دەرەوە، ئاتاجی کەرەستەیەک بوە بۆ ئەوەی ژیان و گوزەرانی چێتر بکات،پێویستی بە مەعریفەیەک هەبوە کە سەرتای وەرزەکانی ساڵی پێ دیاری بکات ، یان شتێک بکات تابتوانێت ژمارەی سێوەکانی ناو سەبەتەیە بژمێرێت. بیرکاری وەک چەمکێکی بنەڕەتی فەلسەفەی پێش سوکرات،لە یۆنانی کۆندا (ماثیماتیک)هونەری فێربوون(مەعریفەناسی)بووە.هونەرێکە پەیوەندی بە (فێربونەوە)هەیە.ئەو فێربونەی کە کەسەکە توانای ئەوەی هەبێت کە (شێوەئەندازەیەکان)و(ژمارە)و(ژماردن) لێک جیابکاتەوە،تێگەشتنی بۆیان هەبێت.لەکۆندا بە چوار واتا هاتوە ،یەکەم:بەواتای ئەوەی کە فێردەبین،جا فێربوونی هەر زانستێک بێت. دووەم:کەمێک گۆڕانی بەسەردا هاتوە و بوە بە واتای فێربوون وەک "ماثیما"وات فێربوون.سێیەم:واتای تایبەتی وەرگرتوە و بووە بە "جیۆمێتری-ئەندازەناسی".چوارەم:-لەکۆتایدا واتایەکی گشتت وەردەگرێت و دەبێت بە قانە واتە "ماثیما" تاکە و "ماثیماتیک" کۆیەکەیەتی. (پرییاڵ، ٢٠٢٠: ١٤) فەیلەسوفی یۆنانی ئەفلاتون لەسەر دەروازەی قوتابخانەکەی ئەم وتەیەی نوسیبوو "ئەوەی لەبیرکاریدا نەزانە لەم دەرگایە نەیەتە ژورەوە ". گەردون بنیادنراوە بەپێی نمونەیەکی بیرکاریانە هەرچی لەگەردوندا هەیە لە شێوەکان و جوڵەکان دەتوانرێت باس بکرێت بە هۆی بیرکاریەوە ، زانینی بیرکاری کلیلێکە هیچ شتێك لەو دەوڵەمەند تر و جێگرەوەی ئەو نیە بۆ خوێندنی زانستەکانی

• **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
• **Journal Websitehttps**://sjh.univsul.edu.iq/, **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
• **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

سروشت به لقه جیاوازەکانیەوه وەك ئەندازیاری و پزیشکی و کیمیا و فەلەك و... هتد. (ابو اسعد ، 2010 : 16)
ئیبراهیم (1997) ئاماژە بەوە دەکات کە بیرکاری خۆی لە خۆیدا بە زمانی زانست دادەنرێت، بۆیە هەڵە نییە بە شاژنی زانست ناوبنێین. ئەمە لەوانەیە بە شێوەیەکی سەرەکی بەهۆی ئەو شێوازە نمونەییە کە زانستەکە هەیەتی.
هەروەها موسڵمانان بایەخێکی زۆریان بە بیرکاری داوە، و هۆکاری سەرەتایی بۆ ئەمە دیاریکردنی کاتی نوێژکردن بوو. بە بەکارهێنانی ئەندازە، موسڵمانان توانیویانە قیبلەکە لە ڕوانگەی ئایینییەوە دیاری بکەن(المقاطي، ٢٠٠٧: ٢٤).

٢-١-٤ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربونی بیرکاری

مامۆستا بەردی بناغەی پرۆسەی خوێندن و ئاسانکاری سەرەتاییە لە تێپەڕاندن و کەمکردنەوەی ئاستەنگەکان. هەرکەسێک چاودێری پیشەی مامۆستایی بکات بۆی دەردەکەوێت کە ژینگەی پەروەردەیی پڕە لە بەربەست و کێشەی زۆر کە کاریگەری لەسەر مامۆستایانی بیرکاری هەیە.هەندێک کێشە پەیوەندییان بە ئامادەکاری مامۆستایانی بیرکارییەوە هەیە، هەندێکی تریش پەیوەندییان بە بەرنامەکانی ڕاهێنانی مامۆستایانی بیرکاری و لێهاتووییەکانی وانەوتنەوەیانەوە هەیە.. ئەدای مامۆستا بەرپرسیارێتییەکی بەرچاو لە ئەستۆدایە بەرامبەر بەو کێشانەی کە خوێندکاران لە پەروەردەی بیرکاریدا ڕووبەڕوویان دەبێتەوە.، لێکۆڵینەوەکان دەریانخستووە کە بیروباوەڕی مامۆستایانی بیرکاری سەبارەت بە تێگەیشتنی خوێندکارەکانیان زۆر زیاترە لە دەستکەوتی ئەکادیمی ڕاستەقینەی ئەو خوێندکارانە.. یەکێکی تر لەو کێشانەی کە کاریگەری لەسەر کاری مامۆستایان هەیە، کەمی ڕێزگرتن لە پیشەی مامۆستایی و کێشەی بچووککردنەوەی وانەوتنەوە بۆ پیشەیەک بۆ ئەوانەی کە کارامەیی دیکەیان نییە. ئاستەنگەکانی تر بریتین لە تێنەگەیشتن لە گەشەسەندنی دەروونی خوێندکاران، ڕاهێنانی تەواو لەسەر شێوازە مۆدێرنەکانی وانەوتنەوە، شارەزا نەبوون لە بابەتەکانیان و نەبوونی شارەزایی لە شێوازەکانی توێژینەوە و لێکۆڵینەوە(مهدی ،2007).

٢-٢ توێژینەوەکانی پێشوو

خشتەی (٢-١) توێژینەوەکانی پێشوو

ژ	ناونیشانی توێژینەوە	ناوی توێژەرو ساڵی توێژینەوە	ئامانجی توێژینەوە	میتۆد و کۆمەڵگا و نمونەی توێژینەوە	ئامرازی توێژینەوە	ئامرازی ئاماری	دەرئەنجام
١	معوقات تعلم الرياضيات للمرحلة ألاساسية في البادية الشمالية الشرقية في الاردن من وجهة نظر الطلبة	د.احمد حسن القضاة ٢٠١٣-٢٠١٤	زانینی ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربونی بیرکاری لەقۆناغی بنەڕەتی ئایا جیاوازی هەیە لەنێوان ئەو خوێندکارانەی دەست کەوتیان بەرزە و ئەو خوێندکارانەی دەست کەوتیان نزمە هەروەها لە ڕوی ڕەگەزەوە	میتۆدی وەصفی بەکارهاتووە، خوێندکارانی قۆناغی بنەڕەتی ٥٧٧ خوێندکار بەنمونە وەرگرتوو	ڕاپرسی	t-test ئەلفا کرونباخ	ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربونی بیرکاری لەئاستی ماوناوەندە، جیاوازی بەرچاو هەیە لەنێوان ئەوخویندکارانەی دەستکەوتیان بەرزە لەگەڵ ئەو خوێندکارانەی دەست کەوتیان نزمە، جیاوازی ئاماری لە نێوان ڕەگەزەکان نیە
٢	مشكيلات تدريس مادة الرياضيات في المرحلة الاعدادية من وجهة نظر مدرسيها	م.شيما شاكرجمعة ٢٠١٣-٢٠١٤	زانینی کێشەکانی بەردەم فێربوونی بیرکاری لە قۆناغی ئامادەیی لە ڕوانگەی مامۆستایانەوە ، وە پێشنیاری چارەسەرکردنیان وباشکردنی وانەوتنەوەی بیرکاری	میتۆدی وەصفی بەکارهاتووە، ٧٧ لە قوتابخانە ناوەندی و ئامادەییەکان لە شاری بابل وە ١٨٢ مامۆستای قوتابخانەکان وەك نمونە	ڕاپرسی	هاوکیشەی بیرسون الوسط المرجع وزن المئويه نسبة المئوية	کێشە پەیوەندیدارەکان بە ئامانجە بیرکارییەکان و کتێبی بیرکاری و ڕێگاکانی وانەوتنەوە و کێشەکانی مامۆستا و کێشە پەیوەندیدارەکان بە خوێندکار و ئەو ژینگەیەی خوێندکاری تێدا دەژی لە ئاستێکی بەرزدان.
٣	معوقات تعلم تعليم الرياضيات لدى طلبة الصفوف الثلاثة الأولى من وجهة نظر المعلمات والمشرفين معوقات تعل التربويين	احلام الصاصمة و ابراهيم الشرع ٢٠١٤-٢٠١٥	ئاستەنگی بەردەم فێربون و فێرکردنی بیرکاری لە ڕوانگەی مامۆستایان و سەرپەرشتیارانەوە	میتۆدی وەصفی بەکارهاتووە، مامۆستایانی بیرکاری پۆلی سێ ،١٦٠ مامۆستاو ١٨ سەرپەرشتیار وەك نمونە	ڕاپرسی	هاوکیشەی بیرسون - ئەلفاکرونباخ	ئاستەنگییەکانی بەردەم فیربونی بیرکاری لەئاستی مامناوەندە،

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps**[://sjh.univsul.edu.iq/](https://sjh.univsul.edu.iq/), **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

	ناونیشانی توێژینەوە	ناوی توێژەر و ساڵی توێژینەوە	ئامانجی توێژینەوە	میتود و کۆمەڵگا و نمونە توێژینەوە	ئامراز توێژینە	ئامرازی ئامار	دەرەنجا
	معوقات تعليم و أتعلم الرياضيات فی المرحلة الثانوية من وجهة نظر المختصين و طلاب كليه العلوم باالجامعة الامام المحمد بن سعود الاسلامية	د.سليمان بن عبدالله الدرويش ٢٠١٦	زانینی ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربونی بیرکاری لە روانگەی شارەزایان و خوێندکارانی کۆلێژی زانست، ئایا جیاوازی نیوانبیروبۆچونەکانی نمونەی توێژینەوەکە لە رووی ڕەگەز و پسپۆری هەیە	میتۆدی وەصفی بەکارهاتووە، ٣٥٥ شارەزاو خوێندکار وەك نمونەی توێژینەوەکە وەرگرتووە	راپرسی	وکێشەی بیرسون - ئالفا کرونباخ - دوبارەبەونەوە و ڕێژەی سەدی- t- test	ئاستەنگییەکانی بەردەم فیربونی بیرکاری لەئاستی ماوناوەندە، جیاوازی بەرچاو هەیە لەنێوان ئەوخویندکارانەی دەستکەوتیان بەرزە لەگەڵ ئەو خوێندکارامەی دەست کەوتیان نزمە
٥	صعوبات تدريس مادة الفيزياء في المرحلة االعدادية من وجهة نظر المدرسين في محافظة االنبار/ العراق	محمد دحام ياسين علوانی ٢٠١٨	زانینی ئاستەنگیەکانی بەردەم فێربوونی فیزیا لە قۆناغی ئامادەیی لە ئەنبار، ئایا جیاوازی هەیە لەنێوان ئەو خوێندکارانەی دەست کەوتیان بەرزە و ئەو خوێندکارانەی دەست کەوتیان نزمە	میتۆدی وەصفی بەکارهاتووە، ٧٩ مامۆستای فیزیا لە قۆناغی ئامادەیی لە ئەنبار	راپرسی	t-test هاوکیشەی فیشر	ئاستەنگییەکانی بەردەم فیربونی بیرکاری لەئاستی ماوناوەندە، جیاوازی بەرچاو هەیە لەنێوان ئەوخویندکارانەی دەستکەوتیان بەرزە لەگەڵ ئەو خوێندکارامەی دەست کەوتیان نزمە
٦	معوقات تدريس مادة الرياضيات فی ضل التعلم عن بعد وجهه نظر المعلمين فی لواء المزار الجنوبی فی الادن	اخلاص جميل صرايرة ٢٠٢٠- ٢٠٢١	زانینی ئاستەنگیەکانی بەردەم فێربوونی بیرکاری لە روانگەی مامۆستایانەوە لە ئەردەن وە جیاوازی نیوان بیروبۆچونەکانی نمونەی توێژینەوەکە لە ڕووی ڕەگەز و پسپۆری	میتۆدی وەصفی بەکارهاتووە، ١١ مامۆستای ژن و پیاو	راپرسی	معامل الارتباط- ئەلفا کرونباخ- spss	ئاستەنگییەکانی بەردەم فیربونی بیرکاری بەرزە. جیاوازی نیە لەنێوان بۆچونەکانی نمونەی توێژینەوەکە

شیکاری و بەراوردکردنی توێژینەوەکانی پێشوو:
سودی توێژینەوەکانی پێشوو

ڕێکارییەکانی توێژینەوە

٣-١ میتۆدی توێژینەوە

سەرکەوتنی ئەنجامەکانی هەر توێژینەوەیەک بەستراوەتەوە بەو میتودەی بەکاردەهێنرێت، وە بۆ ئەم توێژینەوەیە میتۆدی وەصفی گونجاوە بۆ هێنانەدی ئامانجەکە.

٣-٢ کۆمەڵگا توێژینەوە

١- ژمارەی قوتابخانەکان

کۆمەڵگای توێژینەوەکە پێکدێت لە مامۆستایانی بیرکاری قۆناغی بنەڕەتی لە سنوری شاری سلێمانی بۆ ساڵی خوێندنی (٢٠٢٥-٢٠٢٦)، لەبەر ئەوەی زۆرترین ژمارەی قوتابخانەی بنەڕەتی و مامۆستایانی بابەتەکە دەکەونە ناو شاری سلێمانییەوە کە زۆربەیان ئەزموونێکی درێژخایەنی وانەوتنەوەیان هەیە بەشێوەیەکی سەرکەوتوو لەسەنتەری شار و دەرەوەی شار، لە خشتەی خوارەوەدا ژمارەی قوتابخانە بنەڕەتییەکانی ناوشاری سلێمانی خراوەتە ڕوو، توێژەران ئەو داتایانەیان لە بەڕێوبەرایەتی پەروەردەی گشتی وەرگرتووە،وەك لەپاشكۆی (4)دا داتاكان خراوەتەڕوو، لە خشتەی

ژمارەی قوتابخانەکان		ژمارەی قوتابخانەکان	کۆی گشتی
کوڕان	کچان	تێکەڵ	
149	134	1139	1422

(٣-١) دا داتاکان ڕونکراوەتەوە.

خشتەی (٣-١) ڕونکردنەوەی ژمارەی قوتابخانەکان

٢- ژمارەی مامۆستایان

ژمارەی مامۆستایانی بابەتی بیرکاری لە شاری سلێمانی (1579) مامۆستا بون، توێژەران داتاکانیان لە بەڕێوبەرایەتی پەروەردەی

ژمارەی مامۆستایانی ناوشاری سلێمانی	کۆی گشتی مامۆستایانی سەر بە بەڕێوبەرایەتی گشتی سلێمانی
1579	3635

گشتی وەرگرتووە، وەک لە خشتەی (٣-٢) دا خراوەتەڕوو:

خشتەی (٣-٢) ڕونکردنەوەی کۆمەڵگای توێژینەوەکە

٣ ــ ٣ نمونەی توێژینەوە

٣ -٣-١ نمونەی سەرەتایی توێژینەوە

توێژەران نمونەیەکی سەرەتاییان هەڵبژارد کە پێکهاتبوون لە (٣٠) مامۆستای بابەتی بیرکاری قۆناغی بنەڕەتی لە هەردوو ڕەگەز، سود لەم نمونە سەرەتاییە وەرگیرا بۆ دیاریکردنی تایبەتمەندییە سەیکۆمەترییەکانی ئامرازی توێژینەوەکە وەک دیاریکردنی (جێگیری، ئاستی ڕونی بڕگەکان و کاتی پێویست بۆ وەڵامدانەوەیان).

٣ -٣ ــ ٢ نمونەی بنەڕەتی توێژینەوەکە:

نمونەی بنەڕەتی توێژینەوەکە بە شێوەیەکی هەڕەمەکی هەڵبژێردراون، کە بریتی بوو لە (١٨٠) مامۆستا لە مامۆستایانی قۆناغی بنەڕەتی لە هەردوو ڕەگەزی (نێر و مێ) لە پارێزگای سلێمانی.

٣ ــ ٤ ئامرازی توێژینەوەکە

بەهۆی نەبوونی ئامرازێکی ئامادە و گونجاو بۆ کۆکردنەوەی هەموو زانیارییەکانی توێژینەوەکە کە لەگەڵ ئامانجی توێژینەوەکە بگونجێت توێژەران ڕاپرسییەکیان ئامادەکرد بەو پێیەی دیارترین ئامرازە بۆ کۆکردنەوەی زانیارییەکان بە کەمترین کات، بەم هەنگاوانەی خوارەوە:

١- ڕاپرسییەکی کراوە ئامادەکرا و دابەشکرا بەسەر (٢١) مامۆستای بیرکاری کە لە شەش بوار خۆی دەبینیەوە ئەوانیش (ئامانجەکانی فێرکردنی بیرکاری، کتێبی بیرکاری لەڕووی ناوەڕۆک و شێوەوە، ڕێگا و ستراتیجی بەکارهێنراون لە فێرکردنی بیرکاری، کێشەکانی مامۆستا، کێشە پەیوەندیدارەکان بە خوێندکارانەوە، شێوازی هەڵسەنگاندنی خوێندکاران)، وەک لە پاشکۆی (١)دا خراوەتەڕوو.

٢- ئەنجامدانی چەندین چاوپێکەوتن لەگەڵ مامۆستایانی بابەتی بیرکاری قۆناغی بنەڕەتی بەمەبەستی ئاگاداربوون لەو کێشە و ئاستەنگیانەی ڕووبەڕوویان دەبێتەوە لە کاتی فێرکردنی بیرکاری لە ئەنجامی ئەو شارەزاییەی کە هەیانە لە بابەتەکە، هەروەها خوێندنەوەی چەندین توێژینەوە وەک توێژینەوەی (جمعة، ٢٠١٥)، (الصرايرة، ٢٠٢٠).

٣- لە ئەنجامی ئەو هەنگاوانەی سەرەوە ڕاپرسییەکە بە شێوە سەرەتاییەکەی ئامادەبوو کە پێکهاتبوو لە (٤٨) بڕگە بۆ ئەو شەش بوارەی لەسەرەوە ئاماژەی پێدرا وەک لە پاشکۆی (٢) دا خراوەتەڕوو.

٤- توێژەران لەبەردەم هەر بڕگەیەکدا (٣) هەڵبژاردەیان بە پلە بەندی دانا ئەوانیش (بەرادەیەکی زۆر هاوڕام، هاوڕام، هاوڕانیم).

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps://sjh.univsul.edu.iq/**, **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

٣-٥ ڕاستگۆیی ڕاپرسییەکە

ڕاستگۆیی" بریتییە لە توانای پێوانەکردنی ئەو مەبەستەی بۆی دانراوە"، (العجيلي، ١٩٩٠: ٣٨٩). ڕاستگۆیی ڕواڵەتی ئەو جۆرەی ڕاستگۆییە هەڵدەستێت بە بیرۆکەی ئەوەی تاچەند ڕاپرسییەکە گونجاوە بۆ پێوان و بۆ کێ دەگونجێت، ئەم جۆرەی ڕاستگۆیی لەڕوونی بڕگەکاندا دەردەکەوێت و تاچەند پەیوەندی هەیە بە توانا یاخود بەشداری یاخود ئەو ڕەهەندەی کە ڕاپرسییەکە پێوانەی دەکات، زۆربەی کات ئەوەی کە بڕیار لەسەر ئەم جۆرەی ڕاستگۆیی دەدات کۆمەڵێک پسپۆڕن لەو بوارەی کە ڕاپرسییەکە گرنگی پێدەدات، ڕاپرسییەکە پیشاندرا بە کۆمەڵێک لە شارەزایان لە بواری ڕێگاکانی وانەوتنەوە و بیرکاری کە ژمارەیان (٩) کەس بوو، ڕێژەی پەسەندکردنی بڕگەکان لەلایەن پسپۆڕانەوە (٨٥ %) بوو، کاتێک ڕێژەی کۆ دەنگی پسپۆڕان لە (٧٥%) یان زیاتر بێت ئەوا پەسەند دەکرێت لەڕووی ڕاستی ڕواڵەتییەوە (الزوبعي، ١٩٨١: ٤٤)،ڕاپرسییەکە شێوەی کۆتایی وەرگرت و ئامادەبوو بۆ جێبەجێکردن وەک لە پاشکۆی (٣) دا خراوەتەڕوو.

٣- ٦ ڕاپرسییەکە جێبەجێکرا بەسەر کۆمەڵێک مامۆستای بیرکاری کە ژمارەیان (١٣) مامۆستا بوو لە کۆمەڵگای توێژینەوەکە، بەمەبەستی دڵنیابوونەوە لە ڕوونی بڕگەکان، لە ئەنجامدا دەرکەوت کە بڕگەکان کێشەیان نیە و مامۆستایان بە ئاسانی لێیتێدەگەن.

٣-٧ جێگیری (نەگۆڕی) ڕاپرسییەکە:

جێگیری یەکێکە لە تایبەتمەندییەکانی ئامرازەکانی پێوانەکردن، کە ئەمەش وادەکات بتوانرێت لە توێژینەوەکاندا پشتی پێببەسترێت، جێگیری ئامرازەکە بەو مانایەیە کە نوێنەرایەتی دەرهێنان و یەکگرتن دەکات لە ئەنجامەکاندا ئەگەر زیاتر لە جارێک لە بارودۆخی هاوشێوەدا لەسەر هەمان نمونە جێبەجێ بکرێت(عودة، ٢٠٠٢: ٣٤٥).

بەمەبەستی دەرهێنانی جێگیری ڕاپرسییەکە ڕێگەی تاقیکردنەوە و دووبارە تاقیکردنەوە (**Test – Retest**) بەکارهێنراوە واتە دوو جار ڕاپرسییەکە جێبەجێ کرا لەسەر کۆمەڵێک مامۆستا کە ژمارەیان (٣٠) مامۆستا بوو، جاری یەکەم ئەنجامدرالەبەرواری(2020/10/12)، لە دوای وەستان بۆ ماوەی (2) هەفتە جاری دووەم لەبەرواری(2020/10/26) ئەنجامدرا، پاشان چارەسەرکردنی داتاکانی هەردوو جێبەجێ کردنەکە بە بەکارهێنانی هاوکێشەی پێرسون جێگیری بۆ ڕاپرسییەکە دەرهێنرا کە (٠.٨٤) بوو، وە ئەم ئەنجامەش گونجاوە و دەتوانرێت ڕاپرسییەکە بە دڵنیایی بەکاربهێنرێت بۆ ئەم توێژینەوەیە.

٣-٨ جێبەجێ کردنی کۆتایی ئامرازەکە:

توێژەران لە بەرواری (2020/10/27) دەستیان کرد بە جێبەجێکردنی توێژینەوەکەیان بەسەر نمونەی توێژینەوەکە، کە پێکهاتبوون لە مامۆستایانی بیرکاری قۆناغی بنەڕەتی کە ژمارەیان (١٨٠) مامۆستا بوو، لە ڕێژەیە (179) مامۆستا بە دروستی وەڵامی ڕاپرسییەکەیان بۆ توێژەران گێڕایەوە، ئەنجامدانەکەش لە بەرواری (2020/11/25) کۆتایی هات.

٣ – ٩ ئامرازە ئامارییەکان

لەم توێژینەوەیەدا ئەم کەرەستە ئاماریانە بەکارهاتوون:
(هاوکۆلکەی پیرسون – ناوەندە شیاو – کێشی سەدی)

٤-١ خستنە ڕووی ئەنجامەکان

ئەم بەشە خستنە ڕووی ئەوئەنجامانە لە خۆ دەگرێت کە ئەم توێژینەوییە بە وەڵامدانەوەی پرسیارکانی ڕاپرسییەکە لە لایەن مامۆستایانەوە پێی گەیشتوە ، بە خستنە ڕووی ئەو کێشانەی کە ڕووبەڕووی مامۆستایانی بیرکاری دەبێتەوە لە وانە وتنەوەد ا خشتەی (1-4) خستنەرووی ئەنجامەکان.

ئەنجام	ڕێژەی سەدی	ناوەندە شیاو	هاوڕانیم	هاوڕام	بەڕادەیەکی زۆر هاوڕام	بڕگە	ژمارە	بوار
دارادەیەك ئاسەدگە	60	1.8	63	90	27	سەرنەکەوتن لە ڕوونکردنەوەی هەندێک لە ئامانجە گشتییەکان کە بۆ فێرکردنی بیرکاری داڕاون	1	ئامانجەکانی فێرکردنی بیرکاری
ئاسەدگ نیە	47	1.41	123	39	18	نەزانینی ئامانجەکان لەلایەن مامۆستایانەوە	2	
ئاسەدگە	76	2.3	27	72	81	زۆربەی ئامانجەکان گونجاو نین بۆ بەدەست هێنان و وەرناگیردرێن بۆ ئامانجی ڕەفتاری	3	
ئاسەدگ نیە	47	1.41	129	30	21	لەگەڵ ئاستی پێگەیشتنی خوێندکاراندا ناگونجێن	4	
ئاسەدگە	83	2.51	12	63	105	هانی داهێنان نادەن	5	
دارادەیەك ئاسەدگە	57	1.71	87	57	36	گرنگی نەدان بە زانیارییە مۆدێرنەکان و پێشکەوتنە زانستییەکان	6	
ئاسەدگ نیە	51	1.55	96	69	15	هیچ پەیوەندییەک لە نێوان ئامانجە بیرکارییەکان و لقە زانستییەکانی تردا نیە	7	
ئاسەدگ نیە	40	1.21	47	27	6	خۆشەویستی زانست و فێربوون لە ڕۆحی خوێندکاردا ناچێنێت	8	
ئاسەدگە	81	2.43	33	36	111	زۆربەی بابەتەکانی ناو کتێبی بیرکاری پەیوەندییان بە حەز و ئارەزووی خوێندکارانەوە نییە	٩	کتێبی بیرکاری لەڕووی ناوەرۆک و شێوەوە
ئاسەدگە	76	2.38	27	57	96	کتێبە بیرکارییەکان لە ڕوونکردنەوە و شیکاریدا ڕوون نین	١٠	
دارادەیەکی ئاسەدگە	54	1.63	78	90	12	زۆربەی بابەتەکان جێگەی سەرنج و هاندان نییە	١١	
دارادەیەك ئاسەدگە	55	1.65	87	69	24	گرنگی نەدان بە لایەنی دەروونی خوێندکارانی قۆناغی بنەڕەتی	١٢	
ئاسەدگ نیە	48	1.46	111	54	15	بوونی هەڵەی زانستی لە کتێبەکاندا	١٣	

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps**[://sjh.univsul.edu.iq/](https://sjh.univsul.edu.iq/), **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

	١٤	دوور لە واقیعی بەکارهێنان لە ژیانی ڕۆژانەدا	42	63	75	1،81	60	تاڕادەیەك ئاستەنگە
	١٥	مەودایەکی تەواو لە نێوان وشە و نێرەکاندا نییە	9	45	126	1،35	45	ئاستەنگ نیە
	١٦	بابەتەکان لە سادەوە بۆ ئاڵۆز ڕیزبەندی نەکراون	15	39	126	1،38	46	ئاستەنگ نیە
ڕێگا و ستراتیجی بەکارهێنراو	١٧	هەندێک لە ڕێگاکانی وانەوتنەوە کاریگەرییان لەسەر هێزی پاڵەر نیە بۆ ماددەکە	33	96	51	1،9	63	تاڕادەیەك ئاستەنگە
	١٨	هەندێک لە مامۆستاکان کەمتەرخەمن لە نووسینی پلانی ڕۆژانە	18	69	93	1،58	52	ئاستەنگ نیە
	١٩	ڕەچاونەکردنی جیاوازی تاکایەتی لە نێوان خوێندکاراندا	11	17	152	1،21	40	ئاستەنگ نیە
	٢٠	پشتگوێخستنی شێواز و ڕێگای مۆدێرن لە فێرکردنی بیرکاریدا	39	60	81	1،76	58	تاڕادەیەك ئاستەنگە
	٢١	نەبوونی خولی ڕاهێنان بۆ مامۆستایان لەسەر ڕێگا و شێوازی وانەوتنەوەی مۆدێرن	84	75	21	2،35	78	ئاستەنگە
	٢٢	ڕێگاکانی وانەوتنەوە لەژێر ڕۆشنایی ئامانجە دیاریکراوەکان هەڵنابژێردرێن	114	48	18	2،53	84	ئاستەنگە
	٢٣	بەکارنەهێنانی ئامرازی فێرکاری گونجاو لە وانەوتنەوەدا	105	39	36	2،38	79	ئاستەنگە
	٢٤	لاوازی ئارەزووی سەرپەرشتیاران لە بەدواداچوون بۆ پلانەکانی مامۆستایان و فێرکردنی بیرکاری	24	93	63	1،78	59	تاڕادەیەك ئاستەنگە
کێشە پەیوەندیدارەکان بە	٢٥	بەدوادانەچوونی مامۆستایان بۆ ئەرکەکانی ماڵەوەی خوێندکاران	27	36	117	1،5	50	ئاستەنگ نیە
	٢٦	لاوازی ڕاهێنانی خوێندکاران بۆ بەدەستهێنانی کارامەیی پێویست لە بابەتی بیرکاری	12	72	96	1،5	50	ئاستەنگ نیە
	٢٧	سوودمەندنەبوونی مامۆستایان لە ئەزموون و شارەزایی سەرپەرشتیار و شارەزایانی پەروەردەیی	16	56	108	1،48	49	ئاستەنگ نیە

	٢٨	زۆربەی مامۆستایان گرنگی بە گەشەپێدانی هەمەلایەنەی کەسی خوێندکاران نادەن لەڕووی دەروونی، ویژدانی و ئیماتوویی	19	40	121	1،43	47	ئاستەنگ نیە
	٢٩	هەندێک لە مامۆستایان جگە لە وانەوتنەوە سەرقاڵی کاری ترن لە دەرەوەی بازنەی فێرکردن	33	60	87	1،72	57	تاڕادەیەک ئاستەنگە
	٣٠	زۆربەی مامۆستایان لە بنەماکانی فێرکردنی بیرکاری دووردەکەونەوە	17	66	97	1،55	51	ئاستەنگ نیە
	٣١	زۆربەی مامۆستایان لە ئامراز و شێوازی سەربەخۆ پراکتیش بۆ فێرکردنی بیرکاری دووردەکەونەوە	20	94	66	1،74	58	تاڕادەیەک ئاستەنگە
	٣٢	لاوازی ئەو کۆلێژانەی کە مامۆستایانی بیرکاری لێی دەرچوون	25	97	58	1.81	60	تاڕادەیەک ئاستەنگە
کێشە پەیوەندیدارەکان بە خوێندکارانەوە	٣٣	لاوازی توانای زۆربەی خوێندکاران بۆ گفتوگۆکردن و دەربڕینی بیرۆکە بیرکارییەکان	99	53	28	2،39	79	ئاستەنگە
	٣٤	گرنگی نەدانی خوێندکاران بە ئەنجامدانی ئەرکەکانی ماڵەوە	89	70	21	2،37	79	ئاستەنگە
	٣٥	نەبوونی پاڵنەری پێویست بۆ فێربوونی بیرکاری لای خوێندکاران	115	40	25	2.5	83	ئاستەنگە
	٣٦	نەچوون و گرنگی نەدان بە کتێبخانە	31	71	78	1،73	57	تاڕادەیەک ئاستەنگە
	٣٧	زۆری ڕێژەی ئامادەنەبوونی خوێندکاران لە وانەی بیرکاری	19	82	79	1،66	55	تاڕادەیەک ئاستەنگە
	٣٨	ڕق و کینەی هەندێک لە خوێندکاران لە بابەتی بیرکاری	30	95	55	1،86	62	تاڕادەیەک ئاستەنگە
	٣٩	گرنگی نەدانی خوێندکاران بە فێربوونی دەرەکی	22	43	115	1،48	49	ئاستەنگ نیە
	٤٠	خوێندکاران وا هەست دەکەن کە فێربوونی بیرکاری کاتێکی زۆری دەوێت	13	92	75	1،65	55	تاڕادەیەک ئاستەنگە
شێوازی	٤١	نەبوونی فارەزوو لای مامۆستایان بۆ ئامادەکردنی پرسیارەکانی وانەی بیرکاری	21	67	92	1،60	53	تاڕادەیەک ئاستەنگە

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps**://sjh.univsul.edu.iq/, **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

	٤٢	خراپی گشتگیری پرسیاری تاقیکردنەوەکان	29	90	61	1،82	60	تارادەیەک ئاستەنگە
	٤٣	پشتبەستنی مامۆستایان بە ستانداردە بابەتییەکان بۆ پێوانەکردنی ئاستی خوێندکاران	110	37	33	2،42	80	ئاستەنگە
	٤٤	زۆربەی پرسیارەکان هانی فێربوونی خودی نادەن	45	62	73	1،84	61	تارادەیەک ئاستەنگە
	٤٥	ئەنجامنەدانی هەڵسەنگاندنی بەردەوام	35	99	46	1.93	64	تارادەیەک ئاستەنگە
	٤٦	لاوازی پەیوەندی لە نێوان پرسیارەکان و ئامانجە دیاریکراوەکان	104	43	33	2.39	79	ئاستەنگە
	٤٧	لاوازی ئامادەبوون بۆ ئەنجامدانی تاقیکردنەوەی بیرکاری	91	74	15	2،42	80	ئاستەنگە
	٤٨	گرنگی نەدان بە جیاوازی تاکایەتی لە نێوان خوێندکاراندا لە کاتی هەڵسەنگاندن	17	42	121	1.46	48	ئاستەنگ نیە

هەروەك لە خشتەکەدا دیارە ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربوونی بیرکاری لای خوێندکارانی قۆناغی بنەڕەتی بۆ هەریەك لە بوارەکان خراوەتەڕوو ، سەبارەت بە بواری ئامانجەکانی فێرکردنی بیرکاری برگەی (5) کە دەڵێت " هانی دا داهێنان نادەن " بەرزترین ئاستی هەیە بە ناوەندە شیاوی (2،5) وە رێژەی سەدی (83) ، هەروەها برگەی (8) " خۆشەویستی زانست و فیربوون لە ڕۆحی خووێندکاراندا ناچێنێت" نزمترین ئاستی هەیە بە ناوەندە شیاوی (1،21) وە ریژەی سەدی (40). ئەنجامەکانی بواری کتێبی بیرکاری لە ڕووی ناوەرۆك و شێوەوە بەم شێوەیە بوو برگەی (9) بەرزترین ئاستە کە ئاماژەدەکات بە " زۆربەی بابەتەکانی ناو کتێبی بیرکاری پەیوەندییان بە حەز و ئارەزووی خوێندکارانەوە نییە " بە ناوەندە شیاوی (2،43) وە ڕیژەی سەدی (81) ، وە نزمترین ئاست بۆ برگەی (15) بە ناوەندە شیاوی (1،35) وە ڕێژەی سەدی (45) . هەروەها بواری ڕێیگاو ستراتیژی بەکارهینراو ئەنجامەکانی بریتی بون لە بەرزترین ئاست بۆ برگەی (22) کە دەڵێت " ڕێگاکانی وانەوتنەوە لەژێر ڕۆشنایی ئامانجە دیاریکراوەکان هەڵنابژێردرێن " بە ناوەندە شیاوی (2،38) وە ڕێژەی سەدی (79) ، وەنزمترین ئاست بۆ برگەی (19) بە ناوەندە شیاوی (1،21) وە ریژەی سەدی (40) ، ئەنجامەکانی بواری کێشە پەیوەندیدارەکان بە مامۆستاوە بەم شێوەیە بوو بەرترین ئاست بۆ برگەی (32) ئاماژە دەکات بە " لاوازی ئەو کۆلێژانەی کە مامۆستایانی بیرکاری لێی دەرچوون " بە ناوەندە شیاوی (1.81) وە ڕ یژەی سەدی (60) هەروەها نزمترین ئاست بۆ برگەی (28) بە بە ناوەندە شیاوی (1.43) وە ڕ یژەی سەدی (47). ئەنجامەکانی بواری کێشە پەیوەندیدارەکان بە خوێندکارانەوە بەم شیوەیە بوو بەرترین ئاست بۆ برگەی (35 ئاماژە دەکات بە " نەبوونی پاڵنەری پێویست بۆ فێربوونی بیرکاری لای خوێندکاران " بە ناوەندە شیاوی (2.5) وە ڕ یژەی سەدی (83) هەروەها نزمترین ئاست بۆ برگەی (39) بە بە ناوەندە شیاوی (1،48) وە ڕ یژەی سەدی (49) . ئەنجامەکانی بواری شێوازی هەڵسەنگاندن بەم شێوەیە بوو بەرترین ئاست بۆ هەریەك لە برگەی (43) ئاماژە دەکات بە " پشنەبەستنی مامۆستایان بە ستانداردە بابەتیەکان بۆ پێوانەکردنی ئاستی خوێندکاران " هەروەها برگەی (47) دەڵیت لاوازی ئامادەبوون بۆ ئەنجامدانی تاقیکردنەوەی بیرکاری " بە ناوەندە شیاوی (2.42) وە ڕ یژەی سەدی (80)هەروەها نزمترین ئاست بۆ برگەی(48) بە بە ناوەندە شیاوی (1.46) وە ڕ یژەی سەدی (48).

٤-١ دەرەنجامەکان

١- ئاستەنگی هەیە لە بەردەم فێربوونی بیرکاری لای خوێندکارانی قۆناغی بنەڕەتی لە ڕوانگەی مامۆستایانی بابەتەکەوە

٢- ئاستەنگییەکان لە هەریەك لە بوارەکانی (ئامانجی فێرکردنی بیرکاری – کتێبی بیرکاری لە ڕووی ناوەڕۆك و شێوەوە-ڕێگاو ستراتیجی بەکارهێنراو– کێشەکانی پەیوەندی دار بە مامۆستا – کێشەکانی پەیوەندی دار بە خوێندکار – شێوازی هەڵسەنگاندن) بونیان هەیە.

٣- ئاستی ئاستەنگییەکان جیاوازن بە پێی وەڵامی مامۆستایان بۆ هەریەك لە برگەکانی ڕاپرسییەکە.

٤-٣ ڕاسپاردەکان

١- ڕونکردنەوەی ئامانجەکانی خوێندنی بیرکاری بۆ خوێندکاران هەرلە سەرەتایی وەرزی خوێندن و بەدرێژایی وەرزەکە

٢- پێشکەش کردنی زانیارییەکان هەنگاو بەهەنگاوکە لە ڕێگەی کتێبی بیرکاریەوە پێشکەش بە خوێندکار دەکرێت بەپێی قۆناغە ئەکادیمیەکان.

٣- بەشداری کردنی مامۆستایان لە خولی گەشەپێدان.

٤- دۆزینەوەی شێوازی مۆدێرن بۆ هەڵسەنگاندنی خوێندکاران.

٤-٤ پێشنیازەکان

١- ئەنجامدانی توێژینەوەی هاوشیوە بۆ قۆناغەکانی تری خویندن لە بابەتی بیرکاری.

٢- ئامادەکردنی خولی ڕاهێنان و ۆرك شۆپ بۆ ئاشناکردنی مامۆستایان بە ئاستەنگیانەی دیتە ڕییان و چۆنیەتی چارەسەرکردنی.

٣- دارشتنی پرۆگرامی بیرکاری لە قۆناغە جیاکاندا بەپێی میتۆدی مۆدێرن.

سەرچاوەکان

سەرچاوە کوردییەکان:

حمەامین،ڕەمەزان(2014):**ڕێگاوشێوازەتیۆری و پراکتیکیەکانی وانە وتنەوە**،چ1،چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر، عیراق.

عزیز، کەریم ئەحمەد(٢٠٢١): **بنەما گشتییەکانی ڕێگاکانی وانەوتنەوە.** چ٢ ، دەزگای چاپ و پەخشی نارین- هەولێر

پیربال،ئوسامە تحسین(٢٠٢٠):**گۆڤاری هزرگە**،سلێمانی،چ١ .

سەرچاوە عەرەبییەکان:

ابو اسعد،صلاح عبدالطيف (2010):**اساليب تدريس الرياضيات** ، دار الشروق للنشر و التوزيع ،عمان.

ابو زينة،فريد(2008):**مناهج الرياضيات المدرسيةو تدريسها**،ط4،مكتبةالفلاح، الاردن.

ابوفودة ،احمد سعيدو(2008،).:**مشكلات ادارة الصفوف و تنضيمها**،عمان دار كنوز المعرفةللنشر وتوزيع.

حبيب،سهى عباس و ابراهيم (2010):**صعوبات التى تواجد المدرسى المواد العلميه فى التعليم الثانوى و مدرستها**،مجله الدراسات التربويه.

جمعة،شيما شاكر(2013):**مشكلات تدريس ماده الرياضيات فى المرحلة الاعدادية من وجهة نظر مدرسيها**،مجلة ابحاث ميسان ،المجلدالعاشر،العدد عشرون.

العجيلي، صباح حسين و آخرون(١٩٩٠): **القياس و التقويم.** دار الحكمة للطباعة و النشر.

علواني، محمد دحام ياسين (2018):**صعوبات تدريس مادة الفيزياء فى مرحلة الاعدادية من وجهة نظر المدرسين فى محافضة الانبار / العراق**،جامعة الشرق الاوسط.

الدرويش،سليمان بن عبدالله(2016):**معوقات تعليم و تعلم الرياضيات فى المرحلة الثانوية من وجهه نظر المختصين وطلاب كليه علوم بجامعة الامام محمد بن سعود الاسلامية**،مجلة العلوم التربوية ،عدد الثامن عشر.

الزوبعي،عبدالجليل ابراهيم و محمد أحمد غنام (١٩٨١): **مناهج البحث في التربية.** الجزء الأول،بغداد

السنكرى،البدر(2003):**اثرنموذج هايل في تنمية مهارات التفكير الهندسي الاحتفاظ بها لدى طلاب الصف التاسع الاساسي بغزة**،كلية التربية ،جاهعة الاسلامية،رسالة الماجستير غير المنشورة، فلسطين.

الصادق،اسماعيل(2001):**طرق تدريس رياضيات ونضريات و تطبيقات**،ط1،دارالفكر العربي،القاهرة..

الصرايرة،اخلاص جميل(2020):**معوقات تدريس مادة الرياضيات من ضل التعلم عن بعد من وجهة نظر المعلمين فى لواء الزار الجنوبى فى الاردن**، الرسالة الماجستير، جامعة مؤتة ،الاردن ، كلية التربية.

الصاصمة،احلام و ابراهيم(2014):**معوقات تعلم تعليم الرياضيات لدى طلبة الصفوف الثلاثة الاولى من وجهة نظر المعلمات و المشرفين التربوين**،مجله العلوم التربويه ،المجلد46،العدد 1.

عقيلان،ابراهيم(2002):**مناهج الرياضيات و اساليب تدريسها**،دار السيرة للنشر والتوزيع،عمان.

عودة، احمد سلمان(٢٠٠٢): **القياس و التقويم في العملية التدريسية**، ط٥ ، مطبعة عمان، الاردن.

القضاة، احمد حسن(٢٠١٣): **معوقات تعلم الرياضيات للمرحلة الأساسية في البادية الشمالية الشرقية في الاردن من وجهة نظر الطلبة**.الاكاديميه للدراسات الانسانية و الاجتماعية عدد 14

المقاطي، بتول نوار عوض العامرى(٢٠٠٧): **مهارات التفكير الرياضي اللازمة طالبات رياضيات الصف الأول متوسط.**

مهدى،مجدى(2007):المعلم و مهنه تعليم بين الاصالة و المعاصرة، الاسكندريه ، دار الجامعه الجديده للنشر،

شعراوي ، إحسان مصطفى (١٩٨٥) : **الرياضيات: أهدافها واستراتيجيات تدريسها**، ط١، القاهرة ، دار النهضة العربية

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps://sjh.univsul.edu.iq/**, **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

پاشکۆی ١

زانکۆی سلێمانی/ کۆلێجی پەروەردەی بنەڕەت
بەشی زانستە بیرکارییەکان

راپرسی کراوە بەمەبەستی دیاریکردنی ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربوونی بابەتی بیرکاری لە قۆناغی بنەڕەتی لە ڕوانگەی مامۆستایانەوە

مامۆستای بەڕێز ....
توێژەران توێژینەوەیەک ئەنجام دەدەن لەژێر ناونیشانی (ئاستەنگییەکانی بەردەم فێرکردنی بابەتی بیرکاری لە قۆناغی بنەڕەتی لەڕوانگەی مامۆستایانەوە)، داوا لە بەڕێزتان دەکەین وەک پسپۆڕ و شارەزا بۆچوونەکانتان سەبارەت بەو ئاستەنگیانەی کە ڕووبەڕووتان دەبێتەوە لە کاتی فێرکردنی بابەتی بیرکاری و گومانی تێدا نیە بە تەواوی درک بەو ئاستەنگییانە دەکەن، بەوپەڕی بابەتیانە و زانستیانە بیانخەنەڕوو، شـــایانی ئاماژە بۆکردنە کە زانیارییەکانی ئەم پێوانەیە تەنها بۆ ئەنجامدانی توێژینەوەیەکی زانســـتییە، زانیارییەکانتان یارمەتی توێژەران دەدات بگەن بە باشترین ئەنجام، لەبەرامبەر هەوڵ و ماندووبوونتان توێژەران ئەوپەڕی سوپاس و پێزانینیان هەیە
لەگەڵ ڕێزدا...

توێژەر: بەفرین غریب غفور — توێژەر: چۆپی رؤوف حسن

پسپۆڕی: ڕێگای وانەوتنەوەی بیرکاری — پسپۆڕی: ڕێگای وانەوتنەوەی بیرکاری

کێشەکانی فێرکردنی بابەتی بیرکاری لەڕووی ئەم بوارانەی خوارەوە چییە؟
یەکەم: ئامانجەکانی فێرکردنی بیرکاری لە قۆناغی بنەڕەتی
١-...
٢-...
٣-...
٤-...
دووەم: کتێبی بیرکاری لەڕووی ناوەڕۆک و شێوەوە
١-...
٢-...
٣-...
٤-...
سێیەم: ڕێگا و ستراتیجی بەکارهێنراون لە فێرکردنی بیرکاری
١-...
٢-...
٣-...
٤-...
چوارەم: کێشەکانی مامۆستا لە کاتی فێرکردنی بیرکاریدا
١-...
٢-...
٣-...
٤-...

پێنجەم: کێشە پەیوەندیدارەکان بە خوێندکارانەوە
١-..
٢-..
٣-..
٤-..
شەشەم: شێوازی هەڵسەنگاندنی خوێندکاران لە کاتی فێرکردنی بیرکاری
١-...
٢-...
٣-...
٤-...

پاشکۆی ٢

زانکۆی سلێمانی/ کۆلێجی پەروەردەی بنەڕەت
بەشی زانستە بیرکارییەکان

فۆرمی ڕاوەرگرتنی شارەزایان دەربارەی دیاریکردنی ئاستەنگییەکانی بەردەم فێربوونی بابەتی بیرکاری لە قۆناغی بنەڕەتی لە ڕوانگەی مامۆستایانەوە

پاش سڵاو و ڕێز
توێژەران توێژینەوەیەک ئەنجام دەدەن لەژێر ناونیشانی (ئاستەنگییەکانی بەردەم فێرکردنی بابەتی بیرکاری لە قۆناغی بنەڕەتی لەڕوانگەی مامۆستایانەوە)، بۆ ئەو مەبەستەش دوای گەڕانەوە بۆ توێژینەوەکانی پێشوو و ئەنجامدانی ڕاپرسی کراوە، توانرا پێوەرێک ئامادەبکرێت، کە لە (٦) بوار پێکهاتووە ئەوانیش (ئامانجەکانی فێرکردنی بیرکاری، کتێبی بیرکاری لەڕووی ناوەڕۆک و شێوەوە، ڕێگا و ستراتیجی بەکارهێنراو، کێشەکانی مامۆستا، کێشە پەیوەندیدارەکان بە خوێندکارانەوە، شێوازی هەڵسەنگاندن)، بۆ هەر بوارێکیش (٨) بڕگە دانراوە، بۆ هەر بڕگەیەکیش ٣ بژاردە دیاریکراوە ئەوانیش(بەڕادەیەکی زۆر هاوڕام، هاوڕام، هاوڕانیم)، بەڕێزتان وەک کەسێکی شارەزا و پسپۆڕ لە بوارەکەدا هەڵبژێردراون بۆ پێداچوونەوەی بڕگەکان، داواکراو لە بەڕێزتان ئەوەیە کە ڕاو سەرنجی خۆتان دەربارەی گونجاوی و نەگونجاوی بڕگەکان بخەنەڕوو، هەروەها بفەرموون بە ئەنجامدانی هەرگۆڕانکارییەک کە پێتان باشە، هاوکاریتان جێگای پێزانینە.

لەگەڵ ڕێزدا...

ناوی شارەزا:.................................. پسپۆری...

شوێنی کار:..................................... نازناوی زانستی:.................................

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps**://sjh.univsul.edu.iq/, **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

بوار	ژمارە	برگە	گونجاوە	نەگونجاوە	گۆڕانکاری
ئامانجەکانی فێرکردنی بیرکاری	1	سەرنەکەوتن لە ڕوونکردنەوەی هەندێک لە ئامانجە گشتییەکان کە بۆ فێرکردنی بیرکاری دانراون			
	2	نەزانینی ئامانجەکان لەلایەن مامۆستایانەوە			
	3	زۆربەی ئامانجەکان گونجاو نین بۆ بەدەست هێنان و وەرناگیردرێن بۆ ئامانجی ڕەفتاری			
	4	لەگەڵ ئاستی پێگەیشتنی خوێندکاراندا ناگونجێن			
	5	هانی داهێنان نادەن			
	6	گرنگی نەدان بە زانیارییە مۆدێرنەکان و پێشکەوتنە زانستییەکان			
	7	هیچ پەیوەندییەک لە نێوان ئامانجە بیرکارییەکان و لقە زانستییەکانی تردا نییە.			
	8	خۆشەویستی زانست و فێربوون لە ڕۆحی خوێندکاردا ناچێنێت			
کتێبی بیرکاری لەڕووی ناوەڕۆک و شێوەوە	٩	زۆربەی بابەتەکانی ناو کتێبی بیرکاری پەیوەندییان بە حەز و ئارەزووی خوێندکارانەوە نییە			
	١٠	کتێبە بیرکارییەکان لە ڕوونکردنەوە و شیکارییدا ڕوون نین			
	١١	زۆربەی بابەتەکان جێگەی سەرنج و هاندان نییە			
	١٢	گرنگی نەدان بە لایەنی دەروونی خوێندکارانی قۆناغی بنەڕەتی			
	١٣	بوونی هەڵەی زانستی لە کتێبەکاندا			
	١٤	دوور لە واقیعی بەکارهێنان لە ژیانی ڕۆژانەدا			
	١٥	مەودایەکی تەواو لە نێوان وشە و نێرەکاندا نییە			
	١٦	بابەتەکان لە سادەوە بۆ ئاڵۆز ڕیزبەندی نەکراون			
ڕێگا و ستراتیجی بەکارهێنراو	١٧	هەندێک لە ڕێگاکانی وانەوتنەوە کاریگەرییان لەسەر هێزی بالادەر نییە بۆ مانەکە			
	١٨	هەندێک لە مامۆستاکان کەمتەرخەمن لە نوسینی پلانی ڕۆژانە			
	١٩	ڕەچاونەکردنی جیاوازی تاکایەتی لە نێوان خوێندکاراندا			
	٢٠	پشتگوێخستنی شێواز و ڕێگای مۆدێرن لە فێرکردنی بیرکاریدا			

	٢١	نەبوونی خولی ڕاهێنان بۆ مامۆستایان لەسەر ڕێگا و شێوازی وانەوتنەوەی مۆدێرن			
	٢٢	ڕێگاکانی وانەوتنەوە لەژێر ڕۆشنایی ئامانجە دیاریکراوەکان هەڵنابژێردرێن			
	٢٣	بەکارنەهێنانی ئامرازی فێرکاری گونجاو لە وانەوتنەوەدا			
	٢٤	لاوازی ئارەزووی سەرپەرشتیاران لە بەدواداچوون بۆ پلانەکانی مامۆستایان و فێرکردنی بیرکاری			
کێشەکانی پەیوەندیدار بە مامۆستاوە	٢٥	بەدوادانەچوونی مامۆستایان بۆ ئەرکەکانی ماڵەوەی خوێندکاران			
	٢٦	لاوازی ڕاهێنانی خوێندکاران بۆ بەدەستهێنانی کارامەیی پێویست لە بابەتی بیرکاری			
	٢٧	سودمەندنەبوونی مامۆستایان لە ئەزموون و شارەزایی سەرپەرشتیار و شارەزایانی پەروەردەیی			
	٢٨	زۆربەی مامۆستایان گرنگی بە گەشەپێدانی هەمەلایەنەی کەسی خوێندکاران نادەن لەڕووی دەروونی، ویژدانی و لێهاتوویی			
	٢٩	هەندێک لە مامۆستایان جگە لە وانەوتنەوە سەرقاڵی کاری ترن لە دەرەوەی بازنەی فێرکردن			
	٣٠	زۆربەی مامۆستایان لە بنەماکانی فێرکردنی بیرکاری دووردەکەونەوە			
	٣١	زۆربەی مامۆستایان لە ئامراز و شێوازی سەرنج ڕاکێش بۆ فێرکردنی بیرکاری دووردەکەونەوە			
	٣٢	لاوازی ئەو کۆلێژانەی کە مامۆستایانی بیرکاری لێی دەرچوون			
کێشــە پەیوەندیدارەکان بە خوێندکارانەوە	٣٣	لاوازی توانای زۆربەی خوێندکاران بۆ گفتوگۆکردن و دەربڕینی بیرۆکە بیرکارییەکان			
	٣٤	گرنگی نەدانی خوێندکاران بە ئەنجامدانی ئەرکەکانی ماڵەوە			
	٣٥	نەبوونی پاڵنەری پێویست بۆ فێربوونی بیرکاری لای خوێندکاران			

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps**://sjh.univsul.edu.iq/, **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

			نەچوون و گرنگی نەدان بە کتێبخانە	٣٦	
			زۆری رێژەی ئامادەنەبوونی خوێندکاران لە وانەی بیرکاری	٣٧	
			رق و کینەی هەندێک لە خوێندکاران لە بابەتی بیرکاری	٣٨	
			گرنگی نەدانی خوێندکاران بە فێربوونی دەرەکی	٣٩	
			خوێندکاران وا هەست دەکەن کە فێربوونی بیرکاری کاتێکی زۆری دەوێت	٤٠	
			نەبوونی ئارەزوو لای مامۆستایان بۆ ئامادەکردنی پرسیارەکانی وانەی بیرکاری	٤١	شێوازی هەڵسەنگاندن
			خراپی گشتگیری پرسیاری تاقیکردنەوەکان	٤٢	
			پشتبەستنی مامۆستایان بە ستاندارده بابەتیەکان بۆ پێوانەکردنی ئاستی خوێندکاران	٤٣	
			زۆربەی پرسیارەکان هانی فێربوونی خودی نادەن	٤٤	
			ئەنجامنەدانی هەڵسەنگاندنی بەردەوام	٤٥	
			لاوازی پەیوەندی لە نێوان پرسیارەکان و ئامانجە دیاریکراوەکان	٤٦	
			لاوازی ئامادەبوون بۆ ئەنجامدانی تاقیکردنەوەی بیرکاری	٤٧	
			گرنگی نەدان بە جیاوازی تاکایەتی لە نێوان خوێندکاراندا لە کاتی هەڵسەنگاندن	٤٨	

پاشکۆی(٣)

تەوەر	ژمارە	بڕگە	بەڕادەیەکی زۆر ھاوڕام	ھاوڕام	ھاوڕانیم
ئامانجەکانی فێرکردنی بیرکاری	1	سەرنەکەوتن لە ڕوونکردنەوەی ھەندێک لە ئامانجە گشتییەکان کە بۆ فێرکردنی بیرکاری دانراون			
	2	نەزانینی ئامانجەکان لەلایەن مامۆستایانەوە			
	3	زۆربەی ئامانجەکان گونجاو نین بۆ بەدەست ھێنان و وەرنەگێردراون بۆ ئامانجی ڕەفتاری			
	4	لەگەڵ ئاستی پێگەیشتنی خوێندکاراندا ناگونجێن			
	5	ھانی داھێنان نادەن			
	6	گرنگی نەدان بە زانیارییە مۆدێرنەکان و پێشکەوتنە زانستییەکان			
	7	ھیچ پەیوەندییەک لە نێوان ئامانجە بیرکارییەکان و لقە زانستییەکانی تردا نیە.			
	8	خۆشەویستی زانست و فێربوون لە ڕۆحی خوێندکاردا ناچێنێت			
کتێبی بیرکاری لەڕووی ناوەڕۆک و شێوەوە	٩	زۆربەی بابەتەکانی ناو کتێبی بیرکاری پەیوەندییان بە حەز و ئارەزووی خوێندکارانەوە نییە			
	١٠	کتێبە بیرکارییەکان لە ڕوونکردنەوە و ڕێکخستنیدا ڕوون نین			
	١١	زۆربەی بابەتەکان جێگەی سەرنج و ھاندان نییە			
	١٢	گرنگی نەدان بە لایەنی دەروونی خوێندکارانی قۆناغی بنەڕەتی			
	١٣	بوونی ھەڵەی زانستی لە کتێبەکاندا			
	١٤	دوور لە واقیعی بەکارھێنان لە ژیانی ڕۆژانەدا			
	١٥	مەودایەکی تەواو لە نێوان وشە و دێڕەکاندا نییە			
	١٦	بابەتەکان لە سادەوە بۆ ئاڵۆز ڕیزبەندی نەکراون			
ڕێگا و ستراتیجی	١٧	ھەندێک لە ڕێگاکانی وانەوتنەوە کاریگەرییان لەسەر ھێزی بیرکردنەوە نیە بۆ مادەکە			

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps**[://sjh.univsul.edu.iq/](https://sjh.univsul.edu.iq/), **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

	١٨	هەندێک لە مامۆستاکان کەمتەرخەمن لە نووسینی پلانی ڕۆژانە			
	١٩	ڕەچاونەکردنی جیاوازی تاکایەتی لە نێوان خوێندکاراندا			
	٢٠	پشتگوێخستنی شێواز و ڕێگای مۆدێرن لە فێرکردنی بیرکاریدا			
	٢١	نەبوونی خولی ڕاهێنان بۆ مامۆستایان لەسەر ڕێگا و شێوازی وانەوتنەوەی مۆدێرن			
	٢٢	ڕێگاکانی وانەوتنەوە لەژێر ڕۆشنایی ئامانجە دیاریکراوەکان هەڵنابژێردرێن			
	٢٣	بەکارنەهێنانی ئامرازی فێرکاری گونجاو لە وانەوتنەوەدا			
	٢٤	لاوازی ئارەزووی سەرپەرشتیاران لە بەدواداچوون بۆ پلانەکانی مامۆستایان و فێرکردنی بیرکاری			
کێشە پەیوەندیدارەکان بە مامۆستاوە	٢٥	بەدوادانەچوونی مامۆستایان بۆ ئەرکەکانی ماڵەوەی خوێندکاران			
	٢٦	لاوازی ڕاهێنانی خوێندکاران بۆ بەدەستهێنانی کارامەیی پێویست لە بابەتی بیرکاری			
	٢٧	سوودمەندنەبوونی مامۆستایان لە ئەزموون و شارەزایی سەرپەرشتیار و شارەزایانی پەروەردەیی			
	٢٨	زۆربەی مامۆستایان گرنگی بە گەشەپێدانی هەمەلایەنەی کەسی خوێندکاران نادەن لەڕووی دەروونی، ویژدانی و لێهاتوویی			
	٢٩	هەندێک لە مامۆستایان جگە لە وانەوتنەوە سەرقاڵی کاری ترن لە دەرەوەی بازنەی فێرکردن			
	٣٠	زۆربەی مامۆستایان لە بنەماکانی فێرکردنی بیرکاری دووردەکەونەوە			
	٣١	زۆربەی مامۆستایان لە ئامراز و شێوازی سەرنج ڕاکێش بۆ فێرکردنی بیرکاری دووردەکەونەوە			
	٣٢	لاوازی ئەو کۆلێژانەی کە مامۆستایانی بیرکاری لێی دەرچوون			
کێشە پەیوەندیدارەکان بە	٣٣	لاوازی توانای زۆربەی خوێندکاران بۆ گفتوگۆکردن و دەربڕینی بیرۆکە بیرکارییەکان			
	٣٤	گرنگی نەدانی خوێندکاران بە ئەنجامدانی ئەرکەکانی ماڵەوە			

			نەبوونی پاڵنەری پێویست بۆ فێربوونی بیرکاری لای خوێندکاران	٣٥	
			نەچوون و گرنگی نەدان بە کتێبخانە	٣٦	
			زۆری ڕێژەی ئامادەنەبوونی خوێندکاران لە وانەی بیرکاری	٣٧	
			ڕق و کینەی هەندێک لە خوێندکاران لە بابەتی بیرکاری	٣٨	
			گرنگی نەدانی خوێندکاران بە فێربوونی دەرەکی	٣٩	
			خوێندکاران وا هەست دەکەن کە فێربوونی بیرکاری کاتێکی زۆری دەوێت	٤٠	
			نەبوونی ئارەزوو لای مامۆستایان بۆ ئامادەکردنی پرسیارەکانی وانەی بیرکاری	٤١	شێوازی هەڵسەنگاندن
			خراپی گشتگیری پرسیاری تاقیکردنەوەکان	٤٢	
			پشتبەستنی مامۆستایان بە ستاندارده بابەتییەکان بۆ پێوانەکردنی ئاستی خوێندکاران	٤٣	
			زۆربەی پرسیارەکان هانی فێربوونی خودی نادەن	٤٤	
			ئەنجامنەدانی هەڵسەنگاندنی بەردەوام	٤٥	
			لاوازی پەیوەندی لە نێوان پرسیارەکان و ئامانجە دیاریکراوەکان	٤٦	
			لاوازی ئامادەبوون بۆ ئەنجامدانی تاقیکردنەوەی بیرکاری	٤٧	
			گرنگی نەدان بە جیاوازی تاکایەتی لە نێوان خوێندکاراندا لە کاتی هەڵسەنگاندن	٤٨	

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps**://sjh.univsul.edu.iq/, **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]

پاشکۆی (4)

زانیارییەکان	جۆر	ب.ب.پێنجوێن	ب.ب.چەمچەماڵ	ب.ب.دوکان	ب.ب.دەربەندیخان	ب.ب.سەیدسادق	ب.ب.شارباژێر	ب.ب.شارەزوور	ب.ب.قەرەداغ	ب.ب.ڕۆژئاوا	ب.ب.ڕۆژهەڵات	کۆی گشتی	کۆی گشتی
زانیاری زیاتری قوتابخانەکان بە پێی پەروەردە		بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی سلێمانی											
	تێکەڵاو	83	145	120	49	83	101	54	37	289	178	1139	1139
	کچان	1	23	2	10	2		8		57	31	134	134
	کوڕان	1	31	1	14	5	1	10		51	35	149	149
	کۆی گشتی	85	199	123	73	90	102	72	37	397	244	1422	1422
کۆی گشتی		85	199	123	73	90	102	72	37	397	244	1422	1422

	کۆی گشتی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]						[illegible]
ب.پ.ڕۆژئاوا	بیرکاری	968	32	532	10	5	6	9	6	10	1	1,579
	کۆی گشتی	968	32	532	10	5	6	9	6	10	1	1,579
ب.پ.ڕۆژهەڵات	بیرکاری	662	38	356	3	1	3	7				1,070
	کۆی گشتی	662	38	356	3	1	3	7				1,070
ب.پ.چەمچەماڵ	بیرکاری	197	1	109	2	4	8	5	1			327
	کۆی گشتی	197	1	109	2	4	8	5	1			327
ب.پ.سەیدسادق	بیرکاری	38		58	1		1					98
	کۆی گشتی	38		58	1		1					98
ب.پ.دوکان	بیرکاری	75		56							2	133
	کۆی گشتی	75		56							2	133
ب.پ.دەربەندیخان	بیرکاری	93	1	49		1	3	2				149
	کۆی گشتی	93	1	49		1	3	2				149
ب.پ.شارباژێر	کۆی گشتی	18	1	35			2					56
ب.پ.شارەزوور	بیرکاری	84		56			2					142
	کۆی گشتی	84		56			2					142
ب.پ.پێنجوێن	بیرکاری	13	1	31								45
	کۆی گشتی	13	1	31								45
ب.پ.قەرەداغ	بیرکاری	4		17								21
	کۆی گشتی	4		17								21
کۆی گشتی		2,154	76	1,308	17	12	25	23	7	10	3	3,635

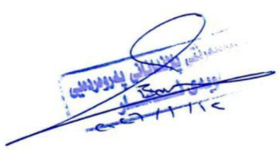

Abstract

This research, entitled "challenges facing mathematics learning among basic education students from the Perspective of Mathematics Teachers," aims to identify the obstacles impeding the learning of mathematics among students in basic education as perceived by mathematics teachers. The research population consists of all mathematics teachers in public and non-governmental schools in the Sulaymaniyah Governorate for the academic year 2025–2026 who are currently in service. The research sample comprises 180 teachers of both genders, selected via simple random sampling. Researchers prepared and used a questionnaire to collect data based on previous studies. It consists of six domains (objectives of teaching mathematics, mathematics textbooks in terms of content and form, methods and strategies used, teacher-related problems, student-related problems, and assessment methods), with eight items allocated for each domain. Key statistical tools used include the Pearson correlation coefficient, weighted mean, and percentage. The results revealed the existence of challenges in all six domains. Finally, in light of the results, the researchers presented several recommendations, including 1) clarifying the objectives of studying mathematics for students at the beginning of the semester and throughout the term. 2) Presenting information step-by-step through the mathematics textbook according to the students' academic stages.

Keywords: Challenges, Mathematics, Learning, Basic Education

ملخص البحث

تهدف هذه الدراسة، المعنونة "الصعوبات التي يواجهها طلاب المرحلة الابتدائية في تعلم الرياضيات من منظور معلمي المادة"، إلى استكشاف الصعوبات التي يواجهها طلاب المرحلة الابتدائية في تعلم الرياضيات من منظور معلمي المادة. يتكون مجتمع البحث من جميع معلمي المدارس الحكومية وغير الحكومية في محافظة السليمانية للعام الدراسي 2025-2026 الذين ما زالوا يمارسون عملهم. تم اختيار عينة الدراسة (180) معلمًا ومعلمة بطريقة عشوائية بسيطة. استُخدمت استبانة (استبيان) أعدها الباحثون بالاستناد إلى دراسات سابقة، وتتكون من (6) محاور: المشكلات المتعلقة بالمعلمين، والمشكلات المتعلقة بالطلاب، وأساليب التقييم. تم وضع (8) بنود لكل محور. أهم الأدوات الإحصائية المستخدمة هي (معامل بيرسون، والمركز المناسب، والوزن النسبي). في ضوء النتائج، قدم الباحثون عدة توصيات، وهي: 1) شرح أهداف تعليم الرياضيات للطلاب في بداية العام الدراسي وطوال العام الدراسي. 2) تقديم المعلومات بشكل تدريجي من خلال كتب الرياضيات للطلاب وفقًا لمراحلهم الدراسية.

الكلمات المفتاحية: صعوبة، رياضيات، تعلم، المرحلة الأساسية

- **Publisher:** University of Sulaimani, **ISSN (Print):** 1813-0852, **ISSN (Online):** 2617-3034
- **Journal Websitehttps**[://sjh.univsul.edu.iq/](https://sjh.univsul.edu.iq/), **Volume:** [2], **Issue:** [2], **Year:** [2026], **DOI:** [10.17656/jzsb.12326]
- **Submission Date:** [03/03/2026], **Revised Date:** [08/03/2026], **Accepted Date:** [03/05/2026], **Published Date:** [30/06/2026]